

POLGÁRTÁRS.

Társadalmi, ipar, kereskedelmi, tanügyi s közgazdasági lap.

Előfizetési díj: egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr.
Az előfizetési díjak Kutasi Imre könyvnyomdájába intézendők.

Megjelen minden vasárnap.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: kismesteru. 1385. sz.

Hirdetések: a legutányosabb árszámítás mellett a kiadóhivatalban vétetnek fel.
Bélyegdíj minden közlésnél: 30 kr. — Nyílt tér petit sora 20 kr.

Előfizetésre való felhívás.

A „POLGÁRTÁRS” második évfolyamára előfizetést nyitunk.

Lapunk eddigi pályafutására utalva, tiszteletteljes bizalommal hívjuk fel a n. é. művelt közönséget a „Polgártárs” további pártfogására.

Társadalmi, ipar, kereskedelmi, tanügyi s közgazdasági lapot adunk továbbra is, a politika teljes kizárásával. S e tekintetben bátran merjük állítani, hogy **e nemü tartalmasabb lap a vidéken nem létezik.**

Felölleli lapunk a társadalom és közélet minden ágazatát, s szabadelvű önállósággal vitatja a felmerülő kérdéseket.

Kitűnő munkatársaink közül felemlítjük a következőket: Ábrányi Emil, Benedek Aladár, Benedek Sándor (Suhogó), Borostyáni Nándor, Biki Károly, Dengi János, Dolinay Gyula, Elek Lajos, Futó Mihály, Fazekas Sándor, Gergely Károly, Gotlieb Ferenc, Grünvald József, György Aladár, Hamar László, Herceg János, Hógyes Károly, Huszár Imre, Illyés Bálint, Józsa Oszkár, Kállay István, Kiss Albert, Kovács Lajos, Kristóf János, Kun Pál, Lukács Emil, Lukács Ödön, Margitay Dezső, Pápai Pál, Pataky Árpád, Péter Gábor, Prémjózsef, Réac Mihály, Rexi Jekő Gyula, Szabó Endre, Szemere Miklós, Szombati János, Szoboszlai Sándor, Tóvölgyi Tivizs, Vozári Gyula stb.

A jövő évben **Dr. Tolle** lapunkban közölni fogja: „**Levelek egy fiatal asszonyhoz**” című cikkeit.

Előfizetési ár marad az eddigi. **Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr.**

Az előfizetési pénzek kéretnek úgy helyből, mint vidékről mielőbb Kutasi Imre könyvnyomdájába, (Debrecenbe) küldenti.

Melegen ajánljuk lapunkat a n. é. közönség pártoló figyelmébe s támogatásába. Tisztelettel, Debrecenben, 1877. dec. hóban.

Vadon Sándor,

főmunkatárs.

Szatmári Károly,

felelős szerkesztő s lap tulajdonos.

Karácsonyra.

Mit hozasz nekem édes Jézuska? Nemde örömet?

A születendő... az egész világnak öröme leszen. Valóban.

A kereszt felmagasztaltott egész a diadalomig s annak hordozása, népek milliói édes igája.

Jézus: szeretet. Elvállaszthatlan, egy s ugyanazon fogalom.

„Arról ismernek meg mindenek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretenditek.”

Mi pedig, a keresztalált megszenteltnek, tanítványai vagyunk.

Milliók s csaknem két ezred év óta!

Áthat bennünket az isteni mester n. gasztos tana.

„Ugy szeresdtek egymást mint én szeretlek titeket.”

Ő pedig kész volt szeretetből halálra menni értünk.

„Ha érkezik ellenséged, adj ennie, ha szomjuhozik adj innia,” mert szeresdtek ellenségeiteket is, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak; jól tegyetek azokkal, akik titeket háborgatnak és gyűlölnék.”

Édes Istenem, mily mennyei öröm tanítványának neveztetni annak, ki ily magasztos tant hirdetett!

Légy üdvöz Messias! Melyben e világra jövedő vagy, porba borulok a já szol előtt. Felveszem igádat; hordozom keresztetted... s milliók éltét oltom ki — nevedben. Igát s keresztet milliókra teszek — nevedben. Isten-ember! hiszem, ez előtted kedves áldozat.

Folytatjuk a munkát melyet elkezdetünk; gyilkolunk, rabolunk, égetünk, embertestvért elevenen nyuzunk, darabolunk — nevedben! Mert te rólad neveztetünk, te vagy a mi dicsekedésünk, óh születendő! A poklot ide varázsoljuk a föld színére — nevedben.

Sóskeserű izét a tenger vize vajon nem azon milliók szemeiből kisajtoló könyektől nyere-e, kik nevedben — Jézus: szeretet! a pokol minden kínait már itt e földön átszenvedték?

Ah! mert kitudná megszámlálni a

könyeket, melyeket hullatott s hullat csaknem tizenkilenc század óta az emberiség — nevedben? Ki számlálhatná meg legióját a máglyáknak, melyek nevedben gyújtattak meg; sokaságát a gályáknak, melyek neved nagyobb dicsőségére bocsattattak a sik tengerre!?

S mikor mindezeket tettük s teszszük még ma is nevedben, fájdalommal telt szívemre szorítva összekulcsolt kezemet így kell felkiáltanom: szent személyedet szeretem, isteniségedet imádom, de hogy a gazságra is felhasználó nevedről neveztek: az nem az én hibám, **Szoboszlai Sándor.**

— **Színházunk** jövő sorsa közbeszéd tárgyát képezi mostanában társas körünkben. A jelenlegi igazgatóval a bérlési szerződés a jövő évben letelik. S mit teszünk akkor állandónak csufozt színházunkkal? — Legjobb volna helyre állítani az intendatúrát.

— **Hajdumegye** tisztújító kügyülése e hó 28-án tartatik meg. Örvendünk, hogy a régi jobb elemek s hivatottak megtartása mellett új erőnek is óhajtanak az illető bizottsági tagok helyet adni. Így a jelöltek közt halljuk emlegetni **Fekete Sándor** tisztú ügyésznök, **Nagy László** főjegyzőnek, **Szilágyi Bálint** ót árvaszéki ülnöknek, **Ferency Elek** éltet aljegyzőnek, **Józsa Oszkár** árvaszéki ülnöknek, stb. Ily jeles erővel a megye bizonyára csak nyerni fog.

— **A korcsolyázó egyesület** Debrecenben élénken szervezkedik. Itt az ideje. A korcsolyázás mindkét nembeli ifjuságunkról a legszebb elterjedésnek örvend. Ez is a test edzés egyik neme. S így csak örvendünk lehet, ha az ifjuság minél több leányt — visz a jégre.

Levelek egy falusi lányhoz.

— *Asszonyok is olvashatják.* —

Kedves hugom!

Szeretetteljesebb gondolatokkal alig lehet már valakéhez közliteni, mint én közledekem tehozád. Engedj meg azért, ha őszinte leplezetlenséggel mondom el nézeteimet a felhozott tárgyakról.

Hiszen, ha a társadalom minden rétegében az ily őszinteség uralkodnék: akkor meg lennénk mentve sok hibától, mondhatnám, sok szerencsétlenségtől.

De egyes köreinken nagyon meglátszik, hogy társalgásaikban nincs őszinteség.

Pedig őseink életében ez volt az egyik legjellemzőbb vonás.

De hát nekünk — a mi régi: avult.

Nem mondom a világért sem, hogy a társalgási őszinteség mindig, mindenkivel helyén volna. Mert hiszen ez már a tulbizalmosság jellegét ölténé magára.

Tudva van pedig, hogy az emberek rend szerint — gyarlók. S e tulajdonságuknál fogva aztán akarataik ellenére sokszor üzhethetnek jóságunkkal oly visszaélést, a mi sokkal hátrányosabb lehetne, mint azt előre gondolhatnók.

Bizalmas őszinteséget csak viszonzott őszinte bizalom érdemel.

Másnak ehhez nincs joga.

A midőn rólad, — kit hozzám, mondhatni, a testvéri láncolat fűz, — el-elgondolkozom szomorú magányomnak néma csendjében, önkénytelenül eszembe jut, vajon mit cseveghettek ti most kedves barátóid az azon tárgyról, hogy micsoda s milyen ruhát kerjétek édes szüleitektől téli öltönyül?

Ökvetlenül divatos kell, ugy e?

Nem csodálom, hogy ez első gondolatok. Hiszen az ily gondolkodás is divat.

Ugyan mi legyen hat az a divatos ruha? Talán az, a mit mások valahol, lehet, hogy divatképen láttak s azt magoknak lemásoltatták? Hisz ez nem volna egyéb, mint a mások majmolása.

Ezt ti nem akarhatjátok.

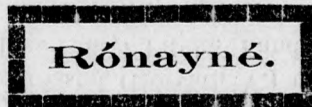
Lásd, ti magyar lányok vagytok. Első sorban tehát az öltönyről is a magyarra kell gondolnotok. Ugy sem találtok ennél szebbet s magatokhoz illőbbet. A felkészítés aztán kinek-kinek saját ízlésétől függ. Csak legyen ez is egyszerű s olcsóságát pótolja ki — az izés. Higgyétek el, ez mindent gazdagon kárpótol.

És ha mindezt magatok készíttitek el, büszkébbek lehettek rá, mint a francia köztársaság leghiresebb szabójának készítményére.

Ugyan — kérlek — kísértsetek meg!

Dr. Tolle.

— **Garibaldi levelet** intézett a párisi munkásokhoz, kik őt a jövő évi közkiállításra meghívták. A levél így hangzik: Caprera, december 8. 1877. Kedves barátaim! Mindenesetre szerencsétlenségnek tartom reám nézve, hogy Páris ezen nagy és nemes népének nem személyesen fejezhetem ki hódolatomat, de egészségi állapotom ezt lehetetlenné teszi. Tulbódog volnék, ha néhány napot tölthetnék közöttetek, kiket mint testvéreket, szeretek, a világdemokratia nagymestereinél, minők Viktor Hugó, Louis Blanc, Raspail s azon válogatott hős seregénél, mely oly vitézül küzd a jogért, szabadságért és igazságért. Meg kell elégednem azzal, hogy ismét küldjem üdvözetemet a dicső francia köztársaságnak és nektek, derék fiuknak, kik iránt mély hálaczzettel, egész életemen át hajlandósággal maradok G. Garibaldi.

— Családi gyászjelentés. —

Özv. Szerdahelyi Kálmánné Prielle Kornélia a nemzeti színház tagja fájdalommal szívvel tudatja a boldogult távollevő gyermekeivel Rónai Mariska, férj. Kiss Béláné, Rónai Sándor, valamint nővére Prielle Emilia férj. Láng Bódiné, fivére Prielle Péter, ezeknek férje, neje és gyermekeikkel, valamint veje Kiss Bélával s minden rokon, barát, pályatárs és ismerősökkel, hogy forrón szeretett édes anyjuk, nővérük, valamint napra, napra enyész, rokonuk, pályatársuk, ismerősök:

Özv. Rónai Gyuláné szül. Prielle Lilla színművésznő,

hétfőn, decz. 17-kén esti 10 órakor, 43 éves korában megszünt élni.

A boldogult hült tetemei f. hó 19-én szerdán délután 3 órakor fognak a róm. kath. szertartás szerint szerető nővére Szerdahelyiné Prielle Kornélia lakásáról (VIII. ker., Sándor-utca 18. szám) örök nyugalomra tetetni.

Budapest, 1877. decz. hó 18-án.

Béke lengjen a sokat szenvedett porrai felett!

— **A háboru pénzt juttat Erdélynek**, főleg az élelmes szácsoknak, kik, mint értesítérek, jelentékeny kereskedelmet üznek, szeszt, rizst, viasz és sterlingtyrtákat, pokróczokat s posztóneműeket szállítva Oláhországba és Bulgáriába. A brasói pályaudvarban rendkívüli sok áru van fölha mozva folyvást. A szász fuvarosok, kik e cikkeket a zimniczai Duna-hídon át Bulgáriába szállítják az orosz hadsereg után, naponként mintegy 40 frankot — tehát majdnem husz forintot keresnek Romániában a lovakat hadi czélokra requirálták, Bulgáriában pedig csupán bivalyok és ökrök vannak szekér elé fogva. Ily körülmények között az erdélyi fuvarosoknak egyre több dolga akad Oláhországban. Sokan már csinos kis összeget tettek félre keresményekből. Debreczenből is szállító ott egy Rózenberg nevű ifju.

Az ősvilágról.

(Levelek egy természetudományt kedvelő barátomnak.)

H. Szoboszló, 1877. dec. hó.

Kedves barátom! Földünk története leg-szomorubb korszakot mutat fel a pliocen korszak vége felé, a tűz és víz e két hatalmas tényező megmutaták még egyszer hatalmasukat s a virágzó területet halál s pusztaság tanyájává változtatták át.

Ugyanis a föld mélyéből előtörték a kö és érc folyadékok, nem ismerve semmi akadályokat, a sik felületet keresztül törék s magasan emelék fel, hogy tanubizonyosságai legyenek azon kornak, melyben létrejöttek.

A tűz majdnem uralomra vergődött. az öbleikből kiszorult tengerek ide s tova bujdosással azt lehetne vélni — a nagy munkának vége lesz.

Azonban a tűznek nagy ereje csak pillanat műve vala, mert a munka már annyira haladt, hogy többé nem volt képes birni vele a tűz, de erejét és hatalmát maig is mutatják a fen magasba nyuló hegyek óriásai.

Hegyek, a köszen korszaka óta, sőt azelőtt is keletkeztek, de legnagyobb része a pliocen korszak idejében ép ezért nevezett e kor tűzromboló korszakának is, mert a mellett, hogy igen nagy része hegyeinknek akkor keletkezett; — az állat- és növény-világban megszámlálhatlan pusztitást okozott.

A tűz maig is folytatja működését, földrészek emelkednek, földrészek süllyednek el. Be van bizonyítva, hogy Svédhon tengerpartja a Fridrichschalltól Aoig Finnhonban emelkedik, de csak lassan, az utolsó században 1—4 l. m. magasságig emelkedett, míg Grönland tengerpartja süllyed.

A rázkódásoknak, melyeket a föld állatai szenvedtek, még nem lett vége a harmadrendű képletek korszakaival, borzasztó hatalmát meg kellett mutatni a víznek is, — nem akarván magát csekélyebbnek tüntetni fel, mint a tűz s bekövetkezett a vízözön szomorú évszázadaival.

A hűlés e közben folytonosan és pedig fokozatosan haladt előre, említettem, hogy ez hűlté meg a gőzpárákat s változtatta azt hullámokká, majd folyékony testté, végre földde, meg kellett még tenni az utolsó lépést is, honnan tovább lépni nem szabad — csak visszatérni.

A hűlés — mint mondam — fokozatosan haladt előre és pedig legnagyobb mérvben a sarkoknál, annyira, hogy jégge fagyasztá a vizeket s a dermedező hullámok jégbirodalmakat alakítanak, hogy utóbb megindulva pusztulást idézzenek elő a föld mérsékeltébb részeiben. A jégbirodalmak megindultak, ennek következtében hült a lég, megfagytak a vizek s kihaltak nagyobb részt az élő lények. A tavak kiszorulva medreikből előzőlnek a földet s azt tengerre változtatták át, csak a hegyek óriásainak magas csúcsaik maradtak menten.

A tűz diadalmaskodott a vízen.

szellemi érvel és tekintélyes befolyással
nak polgártársai és hazánk ügyeiben!
Keszti Hajdu Lajos,
lelkésztanár.

E cikk megjelent a pozsonyi lapok
évi 195-dik számában ép akkor, mikor a
történelmi társulat ülésezett.

Olvastam e cikket egy régészeti barát
zafi, e tárgyban levelet intézett hozzám,
lynek e tárgyra vonatkozó részét ezennel
olván hozom.

Tisztelt Barátom s hazafi!
Olvastam a Pozsonyi lapok 195-ik
számát. — Igen szép az indítványozott terv,
oly annak idejében bizonyára meghozandja
maga gyümölcsét. De a kivétel, „hic labor,
in opus“. Arra még előbb a talajt készíteni
ba a magot, az eszmét szinte gyűjteni,
örni kell mindenféle nemcsak a Tiszavidé-
n, a Kunságban, de főleg Debreczenben is.

És úgy gondolnám a terv kivételét.
A annak zászlója előbb Debre-
czenben győzött volna ki. Oda a
egyházra, hiszen, szívesen
enne a történelmi társulat egy
áldorlatot. És ekkor kellene a Kun-
ságnak, Karcagnak, Kisújszállásnak, és a Ti-
szavidéknek talpra kelni, ott a régészeti tár-
sulatoknak jelentkezőse hogy a deputát szak-
adósaink onnan a vasuton kirándulást tenné-
k a vidéken is.

És ennek reményében minden egyes ki-
zemelt családdal, melyek még több helye-
n, községekben némi levéltári maradványo-
kat őrizgetnek, előre értekezni, hogy okleve-
leket, okmányokat szedjék össze, és tartsák
észen az egy két deputált történelmi tár-
sult tagnak a számára átnézés és lemásolás
égett.

Kisújszállás, Karcag városa, vagy más
tekintélyes egyének Debreczen előkelőinek mind-
zek végrehajtására megtehetnék az előleges
épeket; másokat pedig a debreceni lapok-
on emelhesék fel szavaikat annak idejében.
Minden esetre az volna szükséges, hogy a
nustár magja, akarom mondani, kovásza ez
igyenek, megteremtessék: szövetezzék ked-
veltség 3-4 eszmebaráttal Kisújszállásra,
gyűjtsa meg a fáklyát, villágszítványt, buzdit-
sának előre is egy ily kis körben. Tegyük a
sided kovászt nagyobb héten, vigyék át Kar-
cagra is, úgy aztán Debreczenbe, s onnan jöjjen
ki a meghívó szöveget a társulathoz. Hiszem,
úgy lesz a dologból.

A két régészeti társulat csak annyit te-
hetend, hogy vidéke tekintélyes családait, s
más levéltári maradványokkal még bíró család-
jait felszólítandja okmányok felmutatására,
melyek a hazai történelemnek még ereklyéi
lehetnek.

Debreczen városa tömeges,
és titkos levéltárával még csá-
bithatná is a történelmi tár-
sulatot a Debreczenbe menettelre.

— Eddig e tárgyra vonatkozó levél szava.
Most e tárgyat vidékünk érdekében nyil-
vánra hoztam. Szóljának hozzá a dologhoz,
kiknek arra képe-ségük, akaratauk, vágyuk,
és áldozatkészségük van. Mindent a hazáért,
mindent ennek virulása, fénye, hírneve és bold-
ogságáért.

— Az apostol. Kéziratban már régen
közkezelelt Petőfinek e nagyobb szabá-
su költeményét, úgyhalljuk, hogy városunk
egyik jó tollú ifja e költeményt szindarabbá
alakítja át, azt beadja a helybeli színházba.
Melegen óhajtuk, a mű sikerüljön.

magyarok istene leveszi nemzetemről ezen
átkot. Nőmnek felfedem itt létedet. Ó gondos
kodni fog rólad. Te pedig vigasztald őt. Isteneved!
— Ne menj el Gézám!

Hirtelen sikoltás és futkosás hallatszik
kivülről. Géza lerohan a szobából. Mi baj ked-
ves nóm?

A nő Géza karjaiba rohan, a gyermekek
atjok lábaiba kapaszkodnak s azt szorítják
magukhoz. Ilona, a legnagyobb gyermek, ki
mintegy 12—13 éves lehetett, ájultan rogyott
össze.

— Bocsássatok kedveseim, az Isten gon-
dotokat viseli.

Ez alatt a katonaság jött be a kapun
egyenesen a háznak tartva.

— Isten veletek! — szölt Géza s nagy
hirtelenséggel kibontakozék családja köréből.
Még annyi ideje sem volt, hogy jól össze-
szedje magát, s a kertre nyíló ablakon kiug-
rott.

Alig lehetett 100 lépésnyire, midőn a
katonaság körülvette a házat, s a parancsnok
a szobában termett.

Képzeltetni a család lelki állapotát, mi-
dőn a távozó apa után eseng, s körötte a bé-
rencz hang vad morgósa hallik.

— Hol van Vetésy Géza ur? Parancsnok
van őt rögtön elfogni, — mondá irgalmatlan
hangon a parancsnok.

— Nem tudom, itthon nincs, Bár tud-
nám, hogy hol van, én is utána mennék, —
válaszolt remegve a nő.

— Papát keresik a katonabácsik? —
kérde egyik gyermek, — mi sem tudjuk, hogy
hova ment, engem még meg sem pusztult. Ő
azt mondta, hogy nem látjuk soha, soha.

A parancsnok jelt adott a ház felkuta-
sára. Minden zugot megnézték. Várföldi őri-
ási kinok közt hallgatva a kívül történetek,

— **Budapestről.** A budai vár
a kert alján épülő bazár a jövő májusra min-
denesetre elfog készülni. — **Dr. Romer Flóris**
utolsó egyetemi előadása alkalmával, hallgatói
egy szép arcképalbummal tisztelték meg. **A**
fővárosba három derék török érkezett, kiket
Thaisz igen szívesen fogadott. **Földvári Gábor**
pestmezei baracsi pusztáján a cselédség
gyermekai számára egy teljesen felszerelt is-
kolát alapított. **A lefolyt** héten élve született
216 gyermek, elhalt 261 egyén.

A sárga csikó.

Népszínmű 3 felvonásban, írta Csepreghy Ferenc.

Mióta a népszínház megnyílt, talán Tóth
Ede „Toloncz“-át kivéve, nem üdvözölt a köz-
önség és sajtó oly egyhangú lelkesedéssel egy
népszínművet sem, mint f. hó 14-én Csepreghy
Ferenc „Sárga csikó“-ját.

Ha jól emlékszünk, a „Toloncz“-ról a
kritika már jó előre oly meszeszerű dolgokat
bocsátott szárnyra, hogy csakis annak lehe-
tett tulajdonítani, miszerint túlságos igények-
kel menvén a közönség a színházba, a hatás
nem volt oly rögtön, mint a „Sárga csikó“
első előadásán.

Nem akarjuk azt állítani, hogy az új da-
rab abszolút becsü. Vannak hibái, az tény. De
a sok hitvánság közül, mely két év óta a
népszínház deszkáin megfordult úgy magaslak
ki, mint a sivatag királya az apró négy lábúak
egész serege közül.

Határozott tehetség Csepreghy. Legelső
darabja volt „Magyar fiúk Bécsben“, és ezt
évek előtt a nemzeti színházban adták elő.

Most, mióta tere nyílt a népszínháznál,
több darabot írt. Alkalni darab volt a „Harc-
téről“. Látványosság „Strogoff Mihály útja“ és
a „Vízözön“. Ez utóbbiban ugyan költői te-
hetségét lényesen ragyogtatja.

A „Vízözön“ óta mindenesetre sokat ha-
ladt a „Sárga csikó“.

A darab meséje: Bakaj András (Ti-
hanyi) legény korában annyira megszeret egy
sárga csikót, hogy felteszi magában, miszerint
minden áron öté lesz. Megalkuszik a csikóra
400 ezüst forintba s hogy a vételárát kifizethesse,
meggyilkolja a sárréti tisztartót, ki a szabad-
kai vásártól tér haza lovak árával. A gyilkos-
ság gyanúja Csorba Márton csikós gazdára
(Eöry) esik, ki a tisztartóval rossz viszonyban
él — s pár nappal a katastrópha előtt fe-
nyegette. — Csorba nem tudja tanukkal
igazolni az alábbi, ellesz itélve, s 15 évet ül
ki Vácson. Ép akkor szabadul ki a hüvösből,
midőn fia, Laczi (Egri) menyegzőjét akarja
megülni Bakaj András leányával, Erzsikével
(Soldosné). Laczi nem sejt, hogy atyja el, ki-
koszarozott vetélytársának atyja a pusztabíró
(Együd) azonban elmondja, hogy atyja lökött
volt, s egyuttal értésére esik, hogy haza jött.

Eddig az első felvonás. A 2-ikban szebb
drámai jelenet, midőn Laczi felháborodva haza
tér, s megtámadja atyját, hogy miért nem
ment világnak, ha már szégyent hozott csal-
ládjára. — Az öreg görnyedezik a vad sulya
alatt, de állítja, hogy a tisztartó dolgában

minden percben várta a halált. Mert felfe-
dezése egyértelmű volt a halállal.

De a véletlen segített. A parancsnok
eredménytelenek látván a kutatást, parancsot
adott, hogy a határban menjen szét a katonas-
ság Géza keresésére. S mielőtt a Várföldi
zugszobáját feltalálták volna, elvonultak.

A ház néma lőn. Csak a keblekben volt
forrongás lecsillapíthatatlanul.

Vetésy Géza menekülése után egyenesen
tanyájára sietett, mely nem messze volt a falu-
tól. Ott egyik cselédje épen honvéd volt s a
„menekült vendégek“ irányában mindig büsé-
get tanusított. Így tehát ő benne lehetett bízni.

E jó cselédnek mondta el Géza, a mit
otthon már az idő rövidsége miatt el nem mond-
hatott.

— Menjen János gazda, hozza el a fel-
nyergelt házi lovatam Burik helységbe, ott
Tószéliék kerte hátulján várok rá. Hoz-
zon egy kevés pénzt is, a mit találnak. Nőm-
nek mondja meg, hogy Várföldi Kázmér a kert
melletti kis szobában van, viselje gondját he-
lyettem, de el ne ereszkék.

— Jól van uram, megteszek én mindent,
a világból is kimennek érte, csak segíthetnek
rajta. — Bizony csak látom én, hogy hamis a
német, hogy még az ily becsületes jó ember-
nek sem hágy békét, mint az én ténis uram.
Pedig hiszen nem tesz egyebet, mint a mit az
Isten rendelt, hogy felbarátságunk szeressik, mint
magunkat, — dünyögő János gazda, miközben
utnak indult, urának talán utolsó parancsát, —
nem, kérését teljesítendő.

Géza a kitűzött helyre sietett.

János gazda alig ért el egy dülföldnyire,
nehány katonával találkozik, a kik vizslaszem-
mel tekintgetnek szét maguk körül. János gazda
mindjárt sejté a dolgot, s uráért megemni kez-
dett: hátha megtalálják?

teljesen ártatlan. Laczi atyja keblére omlik.
— Mikor azonban az öreg hazafelé tartott, a
Tisza kompjá felfordult s ő a vízbepotyanta-
kon segíteni akarván, egy szabadon legelésző
csikó hátán megmenti Laczi mennyasszonyát,
Erzsikét. — A csikót azonban nem hagyta a
Tisza parton, hanem azon jött haza, s este
szándékozott bitangjára hagyni. A csikó a sár-
réti uraságé, s a pandurok keresik. A pusztá-
bíró Lacziék házához jön s az istállóban meg-
lelik a csikót. Laczi megtudván, hogy atyja
megmentette kedves életét, magát vallja lökö-
ttnek, és mikor elakarják fogni, megugrik. —
Elmegy a Bogár Imre bandájába.

A 3-ik felvonás első része a hólyagos
csárdában játszik. Az öreg Csorba ide jön fiát
keresni, s a csárdástól (Horváth V.) megtudja,
hogy két koldus ismeri Pityke Bandit, a sár-
réti tisztartó valódi gyilkosát, mert convenciót
huznak a titoktartásért. Az egyik koldust, a
vakot meg is csípték. Ez ijedtében annyit be-
vall, hogy a gyilkos kapu felfáján egy faszent
van kifaragva, ő ezt szokta megtagogatni. El-
megy tehát a vak koldussal e házat keresni.
Laczi ez alatt Bogár Imre banbájával szinte a
hólyagosba jön, de a bandát a pandurok szét
verik. Laczi nem lövi ki fegyverét. Erzsike jő
öt keresni és Laczi a csaplártól megtudja, apja
hova ment. Ő tudja, hogy Bakaj András ka-
púján van a faszent. Meg akarja tehát akadá-
lyozni, hogy menasszonya atyját szégyene érje.
Ép akkor ér Bakajhoz, midőn az öreg Csorba
kiakarja a pusztabírónak mondani, ki volt a
valódi gyilkos. Az öreg nem hajlja végre bosz-
szuló szándékát, hogy „ma nekem, holnap
neked“ ezután ülje le az igazi gyilkos. Eláll
e szándékától, s a fiatalok egymáséi lesznek.

Körülbelül ez a darab váza. A legna-
gyobb hibája a darabnak, hogy a gyilkos nem
lesz megbüntetve, s az öreg Csorba által so-
kat emlegetett „igaz becsület“ sem lesz publi-
káva. —

Komikus alakjai, a két koldus (Bakony
és Pártényi), kiknek már maskjuk is megteszi
a hatást. A zsidó boltos (Solymossy), bár ő
nagyon álmosan játszott, s csakis a szerep, és
nem a Solymossy mulattatta a közönséget.
Töröl megszett alakjai a hólyagos csaplár
(Horváth Vincze) és Bogár Imre (Gsigé), bár
ez utóbbinak alakja nem vágott be a daliásabb
betyárok közé, de hangja kellemes.

A főszerep Soldosné kezében volt. Ara-
tott is tapsokat quantum satis. Egri különben
a drámai jelenetekben szépen játszott, hangja
azonban gyenge s az ember folyton fél, ha
látja, mennyire erőlködik, hogy a hangerő fel-
felmondja a szolgálatot. Eöry szépen játszott
a nem neki való szerepet. Látszott, hogy akart
alakítani. E szerep igen jó lett volna Tamássy-
nak. Tihanyi jó játszott, de túlságosan öregnek
volt maskirozva. Gondolja meg, hogy 15 év előtt
ütötte agyon a tisztartót, s akkor még legény
ember volt, 15 év múlva nem lehetett tehát 55—
60 éves galambos hajj és bajussal. — Együd
maskja volt hatalmas. Soldosné néhány szép dalt
énekelt, miket Erkel Elek szerzett. Reméljük,

Összetalálkoznak aztán, s a járőrösen
levő katonák a legszebb szavakkal körülveszik
János gazdát, hogy valamit kivégeznek belőle.
De János gazda is volt ám katona, még pedig
magyar honvéd: hogy szedhetnék rá ezek a
totyakosok?

— De hát nézze csak kend — mondá
egy katona — sok pénzt adnánk mi kendnek;
ha megmondaná merre Vetésy?

— Inyen is megmondanám én uram, de
ezen a részen Vetésy ur már két hét óta se
járt. Hanem mindjárt csak. Ezelőtt körülbelül
egy órával láttam gyalogosan egy ur formát
arra menni, — kezével a Géza menetirányá-
val ellenkező oldalra mutatva, — ki tudja, hátha
az volt?! Menjenek az urak arra, különben is
azon a tájon szokott vadászni.

A csel sikerült. Most már Géza is, János
gazda is biztosan érhetik el célukat.

János gazda büszke is volt rá, hogy bo-
londdá tette a németeket.

Mit nem tett volna ő uráért?
Minden úgy történt, a mint Géza meg-
hagyta János gazdának. A katonákat nem látta
többé sem János, — a mi még nagyobb —
Géza sem.

Ur és szolga ott találkoztak a kitűzött
helyen. János átszámolt pontosan mindennel,
s utójára zsehből előveszi a maga pénzes
zacskóját is.

— A ténsumnak, már látom, el kell
menni, én is odaadom ezt a kis pénzemet tén-
sumnak, úgy sem tudjuk, mikor jön vissza,
majd megfizeti ezt nekem a jó Isten, ha egész-
ségem lesz. Nem restelek én dolgozni.

Az elhagyatottságban érzi az ember leg-
jobb a nemes szívűség jótéteményeit.
Végre elbucsztak ők is egymástól, köl-
csönösen óhajta az áldásokat. Azután nem
volt senki többé, a ki Gézát, mint ismerőse

Csepreghy még több s jobb népszínművel fogja
megörvendeztetni a közönséget és sajtót.

Vörös Állcz.

Ipar. Kereskedelem.

— **Határozati javaslat, a honvéd főszerelési szállítási tár-
gyában tartott tanácskozmányból.**

A nagyméltóságú honvédelemügyi m. kir.
miniszter ur által f. hó 10-én összehívott szak-
értekezlet örömmel és köszönettel vette tudó-
mással, hogy ő nmlta a honvédség börtmüek
és szíjjártó gyártmányokból álló szükségletét
szintén kizárólag a hazai s részben lehetőleg
a kézműipar által kívánja szállíttatni.

A nagyméltóságú miniszter ur ezen nagy
elismerést érdemlő elhatározásában a szakér-
tekezlet igen fontos kezdeményt üdvözöl, mert
úgy van meggyőződve, hogy ha az jelenleg
vagy a legközelebbi jövőben nem is teljesítend
minden hozzá fűződő nagyobb reményt, ipa-
runkra a további évek folyamában mégis na-
gyon kedvező hatással bírhat, mert a jóakara-
tu kezdemény fejlesztése annak katonai szállí-
tásokra való képességét eleinte kimutatni,
aztán pedig folyton öregíteni lehet hivatva.

A szakértekezlet ily szempontból tekint-
vén véleményének tárgyát, mindent elkövetett,
hogy daczára a feladatának megoldását gátló
számtalan és sokszor igen ellentétes nehézsé-
geknek, oly szállítási módozatot legyen ké-
pes ajánlani, mely a kincstár, a vállalkozó nagy
iparosok vagy töképezések s a kis ipar jog-
sult kívánalmait lehetőleg kielégítse. A szak-
értekezlet e végből a magas miniszterium in-
tencióirol, a szállítás lényeges feltételeiről, a
latai iparnak nyújtható kedvezmények miben
létéről és mérvéről bővebb tudomást szerezvén
magának, egyuttal a szállítási igénybe ven-
dő nagy és kis iparágak képviselőit is kihal-
gatta, s miután magát minden irányban kel-
lőleg tájékozta volna, hosszas eszmecsere és
a részletek tüzetes beható, minden oldalé meg-
vitatása után, a következő szállítási módozat
ajánlásában állapodott meg:

1. A honvédelemügyi m. k. miniszterium
honvédség lábbelik-és minden börtmüekből
álló.

2. A miniszterium e végből felhívna vál-
alkozókat, hogy tegyenek a szállításokra vo-
natkozólag vagyagos ajánlatot. Ezen ajánlatban
kitüntetendő lenne, hogy a főszerelésért men-
nyit kívánának:

a) ha azt honi anyagból a miniszterium fel-
gyelete mellett egészen maguk készítették el;
b) ha azt honi anyagból maguk szabták
ki, de végeleges földolgozás végett az alább
meghatározandó feltételek mellett a hazai kis-
iparosoknak tartoznának kiadni.

A pályázati hirdetményben azonban ki-
mondandó lenne, hogy a miniszterium az utóbb
említett pályázási módozatot lehetőleg előny-
ben részesítendő.

3. A miniszterium köz- lenül csupán a
vállalkozóval, esetleg consortiummal szerződik
s érintkeznek. Az óvadékat teljes összegében
letenni. a szállításért a szavatóságot a kormány
irányában viselni, az átadást a központban esz-
közölni ezen consortium lenne hivatva.

4. A cozorizium azonban kötelezettnek a
börtmüeket kiszabva, végleges elkészítés
végett a hazai iparkamarák közreműködése
mellett ezek kerületeiben alakítandó s ezek
felügyelete mellett munkálkodó szövetkezetek-
nek átadni.

5. A szövetkezetek a kereskedelmi törvény
értelmében szerveztetvén, az illetékes törvény-
nyeknél bejegyzendők lennének, alapelvök min-
penesetre az egyetemleges kötelezettség képez-
né. A szövetkezet megalakulhat, ha legalább
50 iparos tagja van.

látta volna. Hja, akkor már az ismerőst sem
volt szabad ismerni. Mert hiszen a legjobb ba-
rát kebelébe sem lehetett belátni.

Géza természetesen átöltözködött, s meg-
indult nagy utjára, mint lókereskedő.

Még Erdélyországban volt Géza, midőn a
rérumalom hivatalos lapja köröztette. Ő ugyan
nem vette volna ezt észre, ha egy idegen meg
nem szólítja.

— Uram, nem Sz.-megyéből való ön?
— De igen.

— Akkor bizonyosan ismeri ön Vetésy
Géza busfalvai földbirtokost? Jó barátom volt
szegény, együtt szolgáltunk a honvédségnél.
Most látom a hivatalos lapból, hogy keresik.
Alkalmasint valami rossz fát tett a tüzre, pe-
dig az ily magunk forma embernek most leg-
jobb meghuzni magát.

— Ismerem, de nem tudok felőle sem-
mit, — választolt Géza, nem lévén bátorsága
magát elárulni.

Elváltak aztán ők is. Géza érezte, hogy
innen sietni kell.

Térjünk vissza Busfalvára, Vetésy Géza
birtokára, a hol a gyász ütötte fel borzalmas
tanyáját.

Nem ismernék meg a régi házat.
Ott vannak pedig mindnyájan — egy ki-
vételével. Oh de az az egy... a legnagyobb,
a legszükségesebb. A család fő hiányzik. Virul-
hatnak-e zöldelő lombok, ha a törzs levágatik?

Vetésy Gézáról sokáig hallgat a hír. —
Csak azt tudnák, merre, hol van, hogy lega-
lább gondolatban elzáródokolhatnának hozzá.

Már a tavasz is kezdé pompájával felé-
kesíteni a természetet. A vándor madarak is
megtértek hazájukba, felkeresték a régi fész-
ket, hogy új tanyát jeljenek abban. Csak ő
nem jön, a kit pedig annyian várnak!

A föld számtalan forradalmat állott ki, érezte a tűz hatalmát, melynek intó példái a tornyosuló hegyek, érezte a víz-ét, melynek nyomai feltalálhatók Európában a nyugati brit partoktól az Ural hegyekig, sőt Ausztráliában is; találhatók Észak-Amerikában a déli szélességnek 37°, a Csendes tenger mentében 46°-ig, a Cordillerákon, Andeseken, Közép-Chiliben, sőt Dél-Amerika mindkét oldalán 41°-tól a legszélsőbb déli szélekig, mindenütt felleljük azon szirteket, melyeket a jég romboló hatalma száz meg száz mérföldnyire idegen országba ragadott.

Lassankint a víz is oda tért, hol rendeltetése kívánja s el kellett következni egy jobb kornak, melyben háborítlan élvezze az ember a jelent és ez a mostani.

A víz ellensúlyozá a tüzet s a tűz a vizet, e két elem egymás elleni harca fogja megállapítani évezredekre a föld jövőjét; e két elem harca sokáig fog tartani még s nem lehetlen a tudósok azon véleménye, hogy egykor a tűz uralomra fog vergődni és tűz által fog elenyészni a föld.

A világ legnagyobb arany- és ezüsterét nem rég fedezték föl Chiliben, Arequipa mellett, a tömör aranyér hossza 70 méter, vastagsága pedig olyan, hogy eddigéig még nincs mása a bányászati kutatások történetében.

Tettre neveljük a testet!

— *Athletika.* —

Ha figyelemmel kísérjük az emberiség fejlődését, világos képben fog feltűnni szemünk előtt az emberi nem szakadatlan haladásának föltételei között az egyesülési ösztön. Társulás által éretnek el a legmagasabb czélok. Társulás teremti meg a legnemesebb eszközöket az egyén jólété, szellemen tökéletesítésére nézve. Társulás szűli a magasabb elvek életét s annak érvényre jutását. E nélkül nem lehet haladni a tökéletesedés célja felé. A mely nemzetben nincs meg e hatalmas rugó, ott nincs s nem lehet boldogság, a szellem világában a legnagyobb setéség üli diadalünnepét, a nemzet megbénítva primitív állapotában szendereg.

A társulás által teremtett összetartás mennyi eszközt feltalál a szép, jó és igaz után való törekvére; mennyi versengésre, mennyi kitarásra, újabb és újabb eszközök létesítésére, vagy a meglévőknél tökéletesítésére adja meg a dus anyagot. A társulás minden téren, az emberi szellem minden nyilvánlatában egy-egy hatalmas eszközt ad az emberi faj előbb vitélére.

Ha összehasonlítjuk a mai társadalmi életet, a kezdetleges emberi korról; ellenállhatlan ösztönrel mondjuk ki, hogy mily nagy a haladás, mily rohamosan halad az emberiség, céljai megvalósítása felé a társulás, az egyéni erő egyesítése folytán.

Ezen haladási szellem s társulási ösztön lázasan ragadta meg az utolsó évtizedben a mi nemzetünket is; a kultur nemzetek eszméinek régióiba annyira behatoltunk, hogy gondolkodásunkban, —

szárnyakat öltve — sebesen haladunk előre, s ma ott állunk mondhatni, a hol a többi mivel nemzet. Csak egyről felejtkeztünk, egyet hanyagoltunk el! A magyar nemzeti élet megerősítését, a magyar férfiak testi nevelését.

Hasztalan pedig s hiu kába kapkodás minden nagyra való törekvésünk, ha nincsenek meg a kinyomatok, melyek a magyar faj életre valóságát biztosítják! Hasztalan szavazzuk meg a nevelésügyre az ezeket, ha az édes anyai kebel — a haza — csak csenevész, tökéletlen, idétlen tulajdonságokkal felruházott gyermekeket táplál. „Beteg testben beteg a lélek is!” — Hasztalan szavazzuk meg ágyukra, felszerelésekre a milliokat, a honvédelem mégis silány lesz, ha nem gondoskodunk, hogy vitéz, s bátor és edzett karok gyűjtsék meg a kanócsokat; gyáva, vérszessel s viharral szembe nem szállók lesznek ifjaink, ha testi képességeiket elhanyagoljuk. Történelmi multunk pedig hangosan követeli, hogy a magyar faj edzett, bátor és kitaró legyen.

Nem szabad tehát megfeledkeznünk az állami s egyéni élet sok irányu baja közt sem arról, hogy mivel tartozunk nemzetiségünknek, mivel fajunknak. A szünyadő erőket tettre kell ébreszteni! a gyöngeséget, s felszégeket, satnyaságot — mint a nemzet megőző mételeyeit — ki kell irtani: helyette az akarat erőt, férfias komolyságot, munka utáni buzgalmat, a tiszta élvezetek kedvelését, hazafiai büszkeséget és lelkesedést, a testi ügyességet és erősséget kell a fiatalok keblében meggyökereztetni: társulásra kell ösztönözni a hol nemesebb szórakozást, a szellemet és testet egyaránt élénkítő edző mulatságot találjon a hol a küzdő téren férfias ambíciót, verseny képességet, érdemkiszorot s diadalt arathasson. Ha ezt tesszük, álmokországban dermedező nemzetünket s ifjainkat új életre hívjuk, nem lesznek oly látogatottak a kávé s bordélyházak; ifjaink nem lesznek oly „blazirtok s kiéltek”; nem lesznek azok a lármás hadak s vitéz férfiak, a kik csak a biliárdasztal mellett tudnak helyt állani, a makaó, ferbli nemes mesterségében vetélykedni; nem lesz meg ifjainkban a borivási versenyképesség, a melyben ma bámulatos haladást mutathatnak fel; nem a dallási szenvedély! a mely hü kinyomatban leginkább ezen nótában:

„Borban a gond megbetegszik,
El a kedv,
Nincs a földön gyögyörőre,
Több ily nedv.”

található fel.

Fel tehát! ezen kóros állapotnak véget kell vetni. Társuljanak a fiatalok. Nemes szenvedélyvel kell üzni az atletikát, a hasznos eredmény mindenesetre be fog következni. A magyar fiatalság

pompás fizikai alkattal bír az atletikához. Minden önzés nélkül bátran elmondhatjuk, hogy a magyar, férfias gyakorlatokban az első rangu állásra emelkednek. A magyaroknak csak akarni kell, lerázhattja fizikai lethárgáját, új életet teremthet magának. Több nagyobb város után Debrecen is jó példával megy előre; az atletikát a fiatalság részére, mint egyik legnemesebb mulatságot, megteremtette; most már csak serkenteni kell a fiataliságot. A minek eredménye mindenesetre lesz, mert: a magyar, a szóra hallgat, a tette pedig indul. — A társulás megteremtette a dus anyagot s az eszközt, nekünk ezt fel kell használnunk, annyival is inkább, mert a fölkennt szellemi Eöt-vösühnek ezen mondatát: — „Nincs nagyobb boldogság a világon, mint erőnk öntudata, azért fölélvizetünk ketterőnk gyakorlatában kell keresnünk” — ma már átérteni s felfogni tudjuk. Tömörüljünk azért az atletika zászlója alá! mert az atletika férfiakat nevel!

Kocsár Gábor,
az atletikai club h. titkára

Az amerikai éjszaki sarkexpedícióról szeptember 29-kéig több hír érkezett. Az utolsó levelet Howgate kapitány kapta Tyson kapitánytól Skócián át, melyben Tyson megérkezését tudatja Niuntisben, hova 40 napi fáradságos utazás után érkezett. Niuntis egy kikötő a Cumberland-Golfban, hol a sarkutazók téli szállásra maradnak és anyagot gyűjtenek. A Tyson kapitány által parancsnokolt hajó „Florence” mintegy előőrsét képezi az expedíciónak. Legénysége a legjobb egészségben és hangulatban volt.

Hazai történelmünk érdekében.

— *Igénytelen figyelemzéstől.* —

Kisújszállás, 1877. decz. 21.

A történelmi társulat talán még Pozsonyban, hazánk nagyszerű határszéli városában keresi, nyomozza és gyűjtögeti nemzetünk történelmi kincseit, mikor e szerény, honfiérelmü levelem Pozsonyba érkezik.

Aligha van, vagy talán nincs is hazánkban oly tére, mezője, bérce vagy völgye, melyekhez kisebb s nagyobb érdekű történelmi emlékeink ne fűződjenek. Ugy látszik mégis, hogy hazánk hegyvölgyes vidékein sokkal számosabb és biztosabb emlékek vannak, mint mértföldekre terjedő síkjaik. Es ezt nem is csudálhatni, mert a magos szikladarab mind birtokos nagyjainknak, mind a föld népének bátorságosabb menhelyet nyújtottak. Hatalmas váruraknak megerősített bércei várakban rejtették el családi irományaikat, okleveleiket. Egyes hírneves magyar családaink története pedig szoroson van összekötve nemzetünk történetével. Nem látszik tehát okserűltennek, hogy a magyar történelmi társulat hazánk bércei tájait, negyölgyes vidékeit tette bevásárlása színhelyévé.

A mennyiben tisztántul dílibabos vidékünk, nagykunságunk arany kalászos téreit ismerem, nem látok ugyan itt annyi és oly érdekes anyagot történelmi bevásárlásra: mégis e síkvidék, történelmi adataink nyomán,

szelte. Minden ember háta megett egy egy kém állott, s még honfiai sohajért is börtönnel kellett lakolnia. Idegenek voltak itt az urak, és saját hazájában rabzolga volt a magyar.

Az 50-es években, volt ez így. A szabadságharc bajnokainak nagy része kénytelen volt bentmaradni a hazában. Nyílt sisakkal ugyan fel nem léphettek, hanem bujdosásra voltak utalva szülőföldükön.

De épen mivel ily idők jártak, annál több volt azon vendégszerető magyar hajlékok száma, a melyekben otthonát találta a zsarnok uralom bérszolgái elől menekülő honvéd. Ily barátságos tűzhely s őszinte kebel várta s fogadta az üldözötteket Sz. megye Busfalvában is, a hol Vetésy Géza tősgyökeres magyar földbirtokos háza tárva nyitva volt a hontalanok előtt.

Szeptemberi napok jártak. A nap már tüdőzni kezdett alá a nyugati égbolton. De ekkor különösen soká pillantgatott vissza, mintha fájdalmasan esnék neki az a bucsu, mi Vetésy házában tartatik.

Minden szerencsétlenségben akad vigasztaló barát, minden bajban van valaki, a ki segíthet.

Vetésy Géza sürgős levelet kapott a városból egyik barátjától, azonnal elrovasztotta után, mintha kette vágta volna kedélyét, szomorú, levert lón hirtelen, könyves szemmel csökölgatá három gyermekét, s nevének kezét is esők és könyzspórral halmozta el.

— Mi lelk téged, kedves Géza! ily hirtelen? — kérde a nő, gyöngéden megsimítja a férj nyílt homlokát.

— Isten veletek! Isten veletek! — morogó alig hallható hangon, érzékeny zokogásban törve ki.

mélto és figyelmet keltő tárgya lehet a történelmi társulat buvárdokosának. Még e korig hazánk e dílibabos tája kikerülte a buvárdokók figyelmét. Ki tudja, a kutatás, buvárdokás mily fontos történelmi adatokat tüntetnek fel?

Szólok közelebb csak a nagykunsági földterületről. — Ez csupa síkmezőség, itt-ott emelkedik néhány halom, ha figyelmesen vizsgáljuk, mintegy rendszeres módon. Véres nagy csatákról történelmi adataink szerint nem olvastam e vidékről, de mégis nevezetes s emlékezőtetes dolgoknak kellett itt lefolyni. Jelzik ezt főleg a 17-dik századból felmaradt templomok és helységek romjai, ezeknek pusztákban felmaradt neveik mind e korig. A mostani nagykunsági népes városok a 17. vagy 18-dik századi magyar telepek levén, aligha bír csak egy is közülük régi okmányokkal. Nyomozni, keresni, buvárlani azonban czél-szerű lesz.

A figyelem s buvárlás méltó tárgya lehet mégis e siktér. Nézzünk csak vissza hazánk történetére, főleg a török hódítás időre; e nagykunsági tért nevezetes várak körítették, így például nyugotra a Tisza felől Szolnok, Balaszentmiklós — ma Törökszentmiklós; — északra Eger, a nevezetes régi abádi-tiszai átkelő, keletről a Sárrett mocsárai között Nagy-Bajom, Pocsaj, erdélyi véd- és vévárak, délen a nagyfontosságú gyulai vár és a kisebb híru szarvasi, mindkettő a Keres partján. — Szolnok, Eger, Gyula enyészetlen nevek a magyar nemzet történetében. E várak sorsában osztozni kellett a körülzárolt kunvidék népének is.

E vidékkörből Egert, Gyulát, Szolnokot gondolom, melyeknek levéltárai e vidék multjára történelmi okmányokat szolgáltatathatnának. Hihető, vagy legalább gondolható, hogy ezen, eddig hallgatással melözött vidék sok érdekes történelmi adatokat merítene fel. Már maga az, hogy e valóságos kunvidék mikor s miképp változtatott tiszta magyarra, mikor s miként tünt el innen az igazi kun nép, micsoda maradványai lehetnek itt a kun létel, lakozás, miveltség és enyészetenek, történelmi felvilágosítást várnak. — A mostani nagykunok azon tiszta magyar telepések, kik főleg a 18-dik század kezdetén ülték meg az elpusztult kuntelepeket és a kunföldet megvették, vagyis saját kifejezésük szerint megváltották — redemerunt, redemti — kunvárosaink jelen lakói között aligha van egyén, vagy ha van, igen kevés, ki valóságos kuncsaládból leszármazását igazolni tudná. A hajdani nevezetes Kolbáz székhely most pusztá Kisújszállás és Kunhegyes között.

Hazai közérdekű lenne tehát, ha a történelmi társulat e tisztántul sikot, a nagykunsági tért is felvenné buvárdokosá tárgyai közé. Hiszem, hogy e tiszta ősmagyar nép meleg karokkal fogadná keblébe a magyar történelmi társulat tagjait.

Felébredt azonban vidékünk néhány jeles hazafiában a tudvágy leleplezni a homályfátyolt e vidék őstárgyairól, a mennyiben a közel multban két régészeti társulat alakult; az egyik Tisza-Füreden a derék hazafi Faticski Endre tudós lelkesüz buzgólkodása folytán, a másik a tiszazugi, a Tisza, Keres és Berettyó között. Nagykunsági régészeti ügyben cikkező lépett fel egy indítvány a „Karcag és Vidéke” című lap f. évi 20-dik számában, melyre azonban körünkben még eddig semmi mozgalom sem észlelhető.

A magyar történelmi társulat közreműködése e régészeti társulatokkal sok érdekes történelmi adatokat hozhatna napfényre, nem alaptalan feltevés.

Vajha e hazánkat s ennek régi multját érdeklő tárgyat felkarolnák azon hazánkfiak.

Az egész család megrémülve állott e jelenetnél. Nem tudott senki semmit gondolni. De mindenki sejté, hogy itt nagy dolognak kellett történni.

— Nyergeltessétek fel gyorsan háts lovamat, — szólta Géza, s aztán ment az u lak egyik végső szobájába, a hova nem engedett senkit maga után menni.

Ama s zoba be volt zárva, de Géza egy fütttyentésére azonnal megnyiták az ajtó zárai.

Egy ifju ült ott magában, mint lelánczolt rabmadár. Kezén lábán nem volt ugyan bilincs, de annál nagyobb teher volt szívében. Szegény, hazáját szerette, ezért kellett az emberek szeméi elől elrejtve lennie.

Várföldi Kázmér — így hívták a menekült vendéget — meglepetve nézett Géza zilált tekintetére. Mi bajod? — kérde reszketó hangon.

— Barátom, nekem szólni kell saját házamból. Nézd, most kaptam e levelet egyik bizalmas emberemtől. Azt írja, hogy a katonai parancsnokságnak meghagyása az, hogy egy szakasz katona induljon ide, s engem fogjon el, mivel házamnál mindig tartok a hóhérok elől menekülő honvédet.

— Így én szokom, nem te, — szólta Várföldi, — ha engem itt nem találunk, nem lesz lelked; kedves nőd és gyermekeid nem vesznek el titelem egyetlen társaságát.

— De barátom, nem a te itt létezedért zaklatnak engem, hisz rólad még családod sem tud semmit. A németek nyomára jöttek, hogy eddig kiket rejtegettem. Innen a faluból árult el valaki.

— Mindégy. Nekem kell menni, te maradsz.

— Tudod, hogy életemmel játszom, ha maradok. Így talán még visszajöhettek, ha a

Anyámnak.

— *Nőúnnepén.* —

Ülven az Ur a bérnek homlokán,
Beszélte a népek bölcs-magasztosán
S míg a fonséges szó folyt ajakán:
Alakja fénylett diacsugárban.

S midőn beszélne az idő felől,
A mely letűnt s a mely még jöni fog,
Nyole nagy, magasztos pontba foglalá
Az égi titkot: kik a boldogok?

A tiszta szívűt, egyszerűt, szegényt,
A szenvedőt, az üldözötteket,
A nyílt lelkü hívőt, a könnyezőt
S a föld koldusait nevezte meg.

S elhallgatott. De fényes lelkében
Folyt meg a sor, folyt hosszasan tovább,
Nagy lelke, bárha némán folytatá
A lelki boldogok dicső sorát.

Ki látna e egy Isten lelkébe?
Ki mondaná el lelki titkait?
Van-e, ki isteni szívűbe néz,
Ki érti, a mit szótlanul tanít.

Van. Szent világa megtanítá rá,
Mely homlokáról szétsugározzék,
Mely megtanítá engem is, hogy egy
Kilencedik boldogról szólának.

Oh boldog az, ki élte mindenét
Kis gyermekeért hün kockáztatá,
Hitet plántált szívébe és reményt,
S szeretetével megvigasztalá!

Ki fölnevelte gonddal és könyv között,
Vezette, óvta, védte gondosan
És gyermekének adja, míg szemén
Egy könnye, ajkán egy mosolya van.

S ha jó szívűben mindez megfogant,
Belőle viruló ifjat nevelt,
S az ifjából tevékeny férfit,
Nemesre, nagyra vágyó, hü kebelét,

Oh szóljatok: ki boldogabb s nagyobb,
Mint ily anya, ki így élt, s ezt tevé?
Az üdvözítő nagylelke szerint
Ama kilencedik hely az övé.

Légy áldva hát e nappal jó anyám!
Fiad, a férjü, im üdvözöl.
E ritka boldogok közt vagy te is,
Igy sugja szívem, anyyiaik közül.

Várady Antal.

Menekültek a hazafiságért.

— *Eredeti beszély.* —

Még a történetirónak sem hinné az ember, ha élő emberek, mint szemtanuk nem beszélnék, hogy mily rettenetes sors várt azokra, akik a közelmúlt időben is abból egy szeretett hazájokat, hogy eltöket — e legdrágább kincsét — sem kímélték érte.

Gyásznapok voltak azok; fekete lapra vannak beírva a magyar nemzet történelmi könyvébe.

Vétek volt azok a hatalmas szemében Árpád földén magyaroknak neveztetnünk. Az édes anya félve tanítá gyermekét a magyar szóra, halál méretét annak fejére, a ki „elhunytt legjobbjainkat” csak sejtálni is meré-

A föld számtalan forradalmat állott ki, érezte a tűz hatalmát, melynek intó példái a tornyosuló hegyek, érezte a víz-ét, melynek nyomai feltalálhatók Európában a nyugati brit partoktól az Ural hegyekig, sőt Ausztráliában is; találhatók Észak-Amerikában a déli szélességek 37°, a Csendes tenger mentében 46°-ig, a Cordillerákon, Andeseken, Közép-Chiliben, sőt Dél-Amerika mindkét oldalán a tőle a legszélsőbb déli szélekig, mindenütt felleljük azon szirteket, melyeket a jeg romboló hatalma száz meg száz mérföldnyire idegen országba ragadott.

Lassankint a víz is oda tért, hol rendeltetése kívánja s el kellett következni egy jobb kornak, melyben háborítlan élvezze az ember a jelent és a mostani.

A víz ellensúlyozá a tüzet s a tűz a vizet, e két elem egymás elleni harca megállapítani évezredekre a föld jövőjét; e két elem harca sokáig fog tartani még s nem lehetlen a tudósok azon véleménye, hogy egykor a tűz uralomra fog vergődni és tűz által fog elenyészni a föld.

A világ legnagyobb arany- és ezüsterét nem rég fedezték föl Chiliben, Arequipa mellett, a tömör aranyér hossza 70 méter, vastagsága pedig olyan, hogy, eddigéle még nincs mása a bányászati kutatások történetében.

Tettre neveljük a testet!

— *Athletika.* —

Ha figyelemmel kísérjük az emberiség fejlődését, világos képben fog feltűnni szemeink előtt az emberi nem szakadatlan haladásának föltételei között az egyesülési ösztön. Társulás által éretnek el a legmagasabbabb czélok. Társulás teremti meg a legnevesebb eszközöket az egyén jólété, szellemen tökéletesítésére nézve. Társulás szűli a magasatos elvek életét s annak érvényre jutását. E nélkül nem lehet haladni a tökéletesedés célja felé. A mely nemzetben nincs meg e hatalmas rugó, ott nincs s nem lehet boldogság, a szellem világában a legnagyobb setéség üli diadalünnepét, a nemzet megbénítva primitív állapotában szendereg.

A társulás által teremtett összetartás mennyi eszközt feltalál a szép, jó és igaz után való törekvése; mennyi versengésre, mennyi kitartásra, újabb és újabb eszközök létesítésére, vagy a meglévőknél tökéletesítésére adja meg a dus anyagot. A társulás minden téren, az emberi szellem minden nyilvánulatában egy-egy hatalmas eszközt ad az emberi faj előbb vitelére.

Ha összehasonlítjuk a mai társadalmi életet, a kezdetleges emberi korrall; ellenállhatlan ösztönrel mondjuk ki, hogy mily nagy a haladás, mily rohamosan halad az emberiség, céljai megvalósítása felé a társulás, az egyéni erők egyesítése folytán.

Ezen haladási szellem s társulási ösztön lázasan ragadta meg az utolsó évtizedben a mi nemzetünket is; a kultur nemzetek eszméinek régióba annyira behatoltunk, hogy gondolkodásunkban, —

szárnyakat öltve — sebesen haladunk előre, s ma ott állunk mondhatni, a hol a többi nemzettől. Csak egyről felejtkeztünk, egyet hanyagoltunk el! A magyar nemzeti élet megerősítését, a magyar férfiak testi nevelését.

Hasztalan pedig s hiu kába kapkodás minden nagyra való törekvésünk ha nincsenek meg a kinyomatok, melyek a magyar faj életre valósságát biztosítják! Hasztalan szavazzuk meg a nevelésügyre az ezeket, ha az édes anyai kebel — a haza — csak csenevész, tökéletlen, idétlen tulajdonságokkal felruházott gyermekeket táplál. „Beteg testben beteg a lélek is!” — Hasztalan szavazzuk meg ágyukra, felszerelésekre a milliókat, a honvédelem mégis silány lesz, ha nem gondoskodunk, hogy vitéz, s bátor és edzett karok gyujtsák meg a kanócokat; gyáva, vészszel s viharral szembe nem szállók lesznek ifjaink, ha testi képességeiket elhanyagoljuk. Történelmi multunk pedig hangosan követeli, hogy a magyar faj edzett, bátor és kitartó legyen.

Nem szabad tehát megfelejtkeznünk az állami s egyéni élet sok irányu baja közt sem arról, hogy mivel tartozunk nemzetiségünknek, mivel fajunknak. A szűnyadó erőköt tette kell ébreszteni! a gyöngeséget, s felszesegeket, satnyaságot — mint a nemzet megözlő mételeyeit — ki kell irítani: helyette az akarat erőt, férfias komolyságot, munkatáni buzgalmat, a tiszta élvezetek kedvelését, hazafiúi büszkeséget és lelkesedést, a testi ügyességet és erősséget kell a fiatalok keblében meggyökereztetni: társulásra kell ösztönözni a hol nemesebb szórakozást, a szellemet és testet egyaránt élénkítő edző mulatságot találjon a hol a küzdő téren férfias ambiciót, versenyképességet, érdemkoszorút s diadalt arathasson. Ha ezt tesszük, álmokországban dermedező nemzetünket s ifjainkat új életre hívjuk, nem lesznek oly látogatottak a kávé s bordélyházak; ifjaink nem lesznek oly „blazirtok s kiéltek”; nem lesznek azok a lármas hadak s vitéz férfiak, a kik csak a biliárdasztal mellett tudnak helyt állani, a makaó, ferbli nemes mesterségében vetélykedni; nem lesz meg ifjainkban a borivási versenyképesség, a melyben ma bámulatos haladást mutathatnak fel; nem a dallási szenvedély! a mely hü kinyomatban leginkább ezen nótában:

„Borban a gond megbetegszik,
El a kedv.
Nincs a földön gyögyörő,
Több ily nedv.”

található fel.

Fel tehát! ezen kóros állapotnak véget kell vetni. Társuljanak a fiatalok. Nemes szenvedélyvel kell üzni az atletikát, a hasznos eredmény mindenestire be fog következni. A magyar fiatalok

pompás fizikai alkattal bir az atletikához. Minden önzés nélkül bátran elmondhatjuk, hogy a magyar, férfias gyakorlatokban az első rangu állásra emelkednek. A magyaroknak csak akarni kell. lerázhajta fizikai lethárgáját, új életet teremthet magának. Több nagyobb város után Debrecen is jó példával megy előre: az atletikát a fiatalok részére, mint egyik legnemesebb mu.atságot, megteremtette; most már csak serkenteni kell a fiatalságot. A minek eredménye mindenestire lesz, mert: a magyar, a szóra hallgat, a tette pedig indul. — A társulás megteremtette a dus anyagot s az eszközt, nekünk ezt fel kell használnunk, annyival is inkább, mert a fölkennt szellemi Eötvösöknek ezen mondatát: — „Nincs nagyobb boldogság a világon, mint erőnk öntudata, azért fölévezetünk te erőnk gyakorlatában kell keresnünk” — ma már átérteni s felfogni tudjuk. Tömörüljünk azért az atletika zászlója alá! mert az atletika férfiakat nevel!

Kocsár Gábor,

az atletikai club h. titkára

Az amerikai éjszaki sarkexpedícióról szeptember 29-kéig több hír érkezett. Az utolsó levelet Howgate kapitány kapta Tyson kapitánytól Skócián át, melyben Tyson megérkezését tudatja Niutisben, hova 40 napi fáradságos utazás után érkezett. Niutilis egy kikötő a Cumberland-Golfban, hol a sarkutazók téli szállásra maradnak és anyagot gyujtenek. A Tyson kapitány által parancsnokolt hajó „Florence” mintegy előrsét képezi az expedíciónak. Legénysege a legjobb egészségben és hangulatban volt.

Hazai történelmünk érdekében.

— *Igénytelen figyelmeztetésül.* —

Kisujszállás, 1877. decz. 21.

A történelmi társulat talán még Pozsonyban, hazánk nagyszerű határszéli városában keresi, nyomozza és gyűjtögeti nemzetünk történelmi kincseit, mikor e szerény, honfírelmü levellem Pozsonyba érkezik.

Aligha van, vagy talán nincs is hazánkban oly tére, mezője, bérce vagy völgye, melyekhez kisebb s nagyobb érdekű történelmi emlékeink ne fűződnenek. Ugy látszik mégis, hogy hazánk hegyvölgyes vidékein sokkal számosabb és biztosabb emlékek vannak, mint mértföldekre terjedő síkjain. És ezt nem is csudálhatni, mert a magos szikladarab mind birtokos nagyjainknak, mind a föld népének bátoraságosabb menhelyet nyujtottak. Hatalmas váruraink megerősített bércei várakban rejtették el családi irományait, okleveleiket. Egyes hirneves magyar családaink története pedig szorosán van összekötve nemzetünk történetével. Nem látszik tehát okserütlennnek, hogy a magyar történelmi társulat hazánk bércezes tájait, hegyvölgyes vidékeit tette bevásárlása színhelyévé.

A mennyiben tisztantúli délibábos vidékünk, nagykunságunk arany kalászos téreit ismerem, nem látok ugyan itt annyi és oly érdekes anyagot történelmi bevásárlásra: mégis e síkvidék, történelmi adataink nyomán,

mélto és figyelmet kéltő tárgya lehet a történelmi társulat buvárkodásának. Még e korig hazánk e délibábos tája kikerülte a buvárkodók figyelmét. Ki tudja, a kutatás, buvárkodás mily fontos történelmi adatokat tüntetnek fel?

Szólok közelébb csak a nagykunsági földterületről. — Ez csupa síkmezőség, út-út emelkedik néhány halom, ha figyelmesen vizsgáljuk, mintegy rendszeres módon. Véres nagy csatákról történelmi adataink szerint nem olvastam e vidékről de mégis nevezetes s emlékeztető dolgoknak keletkeztek. Ezek közül ezt főleg a 17-dik századból felmaradt templomok és helységek romjai, ezeknek pusztákban felmaradt neveik mind e korig. A mostani nagykunsági népes városok a 17. vagy 18-dik századi magyar telepek levén, aligha bir csak egy is közülök régi okmányokkal. Nyomozni, keresni, buvárlani azonban czél-szerű lesz.

A figyelem s buvárlás méltó tárgya lehet mégis e siktér. Nézzünk csak vissza hazánk történetére, főleg a török hódítás időre; e nagykunsági tért nevezetes várak körítették, így például nyugotra a Tisza felől Szolnok, Balaszentmiklós — ma Törökszentmiklós; — északról Eger, a nevezetes régi abádi-tiszai átkelő, keletről a Sárrét mecsarai között Nagy-Bajom, Pocsaj, erdélyi véd- és végvárak, délen a nagyfontosságú gyulai vár és a kisebb híri szarvasi, mindkettő a Keres partján. — Szolnok, Eger, Gyula enyészhetlen nevek a magyar nemzet történetében. E várak sorsában osztozni kellett a körülzáralt kunvidék népének is.

E vidékkörből Egert, Gyulát, Szolnokot gondolom, melyeknek levéltárai e vidék multjára történelmi okmányokat szolgáltatathatának. Hihető, vagy legalább gondolható, hogy ezen, eddig hallgatással melözött vidék sok érdekes történelmi adatokat merítene fel. Már maga az, hogy e valóságos kunvidék mikor s mikép változtatott tiszta magyarrá, mikor s miként tünt el innen az igazi kunnép, micsoda maradványai lehetnek itt a kun létel, lakozás, miveltés és enyészhetnek, történelmi felvilágosítást várnak. — A mostani nagykunok azon tiszta magyar telepek, kik főleg a 18-dik század kezdetén ülték meg az elpusztult kuntelepeket és a kunföldet megvették, vagyis saját kifejezésük szerint megváltották — redemerunt, redemti — kunvárosaink jelen lakói között aligha van egyén, vagy ha van, igen kevés, ki valóságos kuncsaládból leszármazását igazolni tudná. A hajdani nevezetes Kolbáz székhely most pusztá Kisujszállás és Kunhegyes között.

Hazai közérdekű lenne tehát, ha a történelmi társulat e tisztantúli sikot, a nagykunsági tért is felvenné buvárkodása tárgyai közé. Hiszem, hogy e tiszta ősmagyar nép meleg karokkal fogadná keblébe a magyar történelmi társulat tagjait.

Felébredt azonban vidékünk néhány jeles hazafiában a tudvágy leleplezni a homályfátyolt e vidék őstárgyairól, a mennyiben a közel multban két régészeti társulat alakult; az egyik Tisza-Füreden a derék hazafi Faticki Endre tudós lelkész buzgólkodása folytán, a másik a tiszazugi, a Tisza, Keres és Berettyó között. Nagykunsági régészeti ügyben czikkező lépett fel egy indítványval a „Karcag és Vidéke” című lap f. évi 20-dik számában, melyre azonban körünkben még eddig semmi mozgalom sem észlelhető.

A magyar történelmi társulat közreműködése e régészeti társulatokkal sok érdekes történelmi adatokat hozhatna napfényre, nem alaptalan feltevés.

Vajha e hazánkat s ennek régi multját érdeklő tárgyat felkarolnák azon hazánkfiak.

Az egész család megrémülve állott e jelenetnél. Nem tudott senki semmit gondolni. De mindenki sejté, hogy itt nagy dolognak kellett történni.

— Nyergeltessétek fel gyorsan háts lovamat. — szolt Géza, s aztán ment az u i lak egyik végső szobájába, a hova nem engedett senkit maga után menni.

Ama szoba be volt zárva, de Géza egy fütttyentésére azonnal megnyiták az ajtó zárait.

Egy ifju ült ott magában, mint lelánczolt rabmadár. Kezén lábán nem volt ugyan bilincs, de annál nagyobb teher volt szívében. Szegény, hazáját szerette, ezért kellett az emberek szeméi elől elrejtve lennie.

Várföldi Kázmér — így hívták a menekült vendéget — meglepetve nézett Géza z-lált tekintetére. Mi bajod? — kérdé reszkető hangon.

— Barátom, nekem szólni kell saját házamból. Nézd, most kaptam e levelet egyik bizalmas emberemtől. Azt írja, hogy a katonai parancsnokságnak meghagyása az, hogy egy szakasz katona induljon ide, s engem fogjon el, mivel házammal mindig tartok a hóhérok elől menekülő honvédet.

— Így én szököm, nem te, — szolt Várföldi, — ha engem itt nem találják, nem lesz bajod; kedves nőd és gyermekeid nem vesztik el értem egyetlen támaszukat.

— De barátom, nem a te itt létedért zaklatnak engem, hisz rólad még családom sem tud semmit. A németek nyomára jöttek, hogy eddig kiket rejtegettem. Innen a faluból árult el valaki.

— Mindegy. Nekem kell menni, te maradsz.

— Tudod, hogy életemmel játszom, ha maradok. Így talán még visszajöhettek, ha a

Anyámnak.

— *Névvénem.* —

Ülvén az Ur a bérceknél homlokán,
Beszélt a népek bölcs-magaszatosan
S míg a fonséges szó folyt ajakán:
Alakja fénylett dícsugáriban.

S midőn beszélné az idő felől,
A mely letűnt s a mely még jőni fog,
Nyole nagy, magasatos pontba foglalá
Az egi titkot: kik a boldogok?

A tiszta szívűt, egyszerűt, szegényt,
A szenvedőt, az üldözötteket,
A nyílt lelkű hívőt, a könnyezőt
S a föld koldusait nevezte meg.

S elhallgatott. De fényes lelkében
Folyt még a sor, folyt hosszasan tovább.
Nagy lelke, bárha némán folytatá
A lelki boldogok dícsó sorát.

Ki látna e egy Isten lelkébe?
Ki mondaná el lelki titkait?
Van-e, ki isteni szívbe néz,
Ki érti, a mit szótlanul tanít.

Van. Szent világa megtanítá rá,
Mely homlokáról szcsugározzék,
Mely megtanítá engem is, hogy egy
Kilencedik boldogról szólalak.

Oh boldog az, ki élte mindenét
Kis gyermekeért hün kockáztatá,
Hitet plántált szívbe és reményt,
S szeretetével megvigasztalá!

Ki fölnevelte gondall és köny között,
Vezette, óvta, védte gondosan
És gyermekének adja, míg szemén
Egy könnye, ajkán egy mosolya van.

S ha jó szívében mindez megfogant,
Belőle viruló ifjat nevelt,
S az ifjuból tevékeny férfiat,
Nemesre, nagyra vágyó, hü kebelt,

Oh szóljatok: ki boldogabb s nagyobb,
Mint ily anya, ki így élt, s ezt tevét?
Az üdvözítő nagylelke szerint
Ama kilencedik hely az ö y é.

Légy áldva hát e nappal jó anyám!
Fiad, a férfiu, im üdvözöl.
E ritka boldogok közt vagy te is,
Igy sugja szívem, annyianak közül.

Várady Antal.

Menekültek a hazafiságrért.

— *Eredeti beszély.* —

Még a történetírónak sem hinné az ember, ha élő emberek, mint szemtanuk nem beszélnek, hogy mily rettenetes sors várt azokra csak a közelmúlt időben is, akik ugy szereték hazájokat, hogy éltokeket — e legdrágább kincset — sem kímélték érte.

Gyásznapok voltak azok; fekete lapra vannak beírva a magyar nemzet történetkönyvébe.

Vétek volt akkor a hatalom szemében Árpád földén magyarnak nevezetnünk. Az édes anya félve tanítá gyermekét a magyar szóra, halál méretet annak fejére, a ki „elhanyit legjobbjainkat” csak sajnálni is meré-

szelte. Minden ember háta megett egy egy kém állott, s még honfui sohajért is börtönnel kellett lakolnia. Idegenek voltak itt az urak, és saját hazájában rabszolgá volt a magyar.

Az 50-es években, volt ez így. A szabadságharc bajnokainak nagy része kénytelen volt bentmaradni a hazában. Nyílt sisakkal ugyan fel nem léphettek, hanem bujdoklásra voltak utalva szülőföldükön.

De épen mivel ily időt jártak, annál több volt azon vendégszerető magyar hajlékok száma, a melyekben otthonát találta a zsarnok uralom bérszolgái elől menekülő honvéd. Ily barátságos tüzhely s őszinte kebel várta s fogadta az üldözötteket Sz. megye Busfalvában is, a hol Vetésy Géza tősgyökeres magyar földbirtokos háza tárva nyitva volt a hontalanok előtt.

Szeptemberi napok jártak. A nap már tűnedezni kezdett alá a nyugati égbolton. De ekkor különösen soká pillantgatott vissza, mintha fájdalmasan esnék neki az a bucsu, mi Vetésy házában tartatik.

Minden szerencsétlenségben akad vigasztaló barát, minden bajban van valaki, a ki segíthet.

Vetésy Géza sürgős levelet kapott a városból egyik barátjától; azonnal elolvasása után, mintha ketté vágták volna kedélyét, szomorú, levert lón hirtelen, könyes szemmel csókolgató három gyermekét, s nejének kezéit is csók és könyzárporral halmozá el.

— Mi lelt téged, kedves Gézám ily hirtelen? — kérdé a nő, gyöngéden megsimitva a férj nyílt homlokát.

— Isten veletek! Isten veletek! — morgogá alig hallható hangon, érzékeny zokogásban törve ki.

6. A szövetszervező országos honvédföl-szerelési társulattá egyesülnek, ezen társulat az országos honvédföl-szerelési társulattá egy-gülnek, ezen társulat az országos magyar ipar-egyesülete befolyása mellett alakul és működik. A szövetszervező a vállalkozó konzorciummal társulat útján érintkeznek, melynek végrehajtó közvege a szövetszervező képviselőiből álland és azok meghatalmazottaként működik.

7. A társulat feladata lenne a szövetsze-ze a konzorcium és a bíróság irányában képviselni, a kiadandó anyag kiküldését s a kész munka átvételét közvetíteni, továbbá ör-ködni a felett, hogy a munka igazságos éven-ként előre meghatározandó arányban és árban osztásuk ki. Kellő időben végeztessék el s a konzorcium részéről rendszeres vétessék által.

8. A társulat a szövetszervező nevében a vállalkozó konzorcium részére közös óvadékat tenne le, ezen óvadék a szövetszervezőre arányosan vettetik ki s összege a szövetszervező részére kiadandó anyag értékének 10° lenne.

9. A konzorciumnak a felmerülő károk és mulasztások mérvéhez képest joga lenne az egész óvadékhoz még akkor is, ha a kár csak egy szövetszervező mulasztása idézte volna elő. Az ily szövetszervező az óvadékat rögtön pótolni köteles; a konzorciumnak a további kár iránt fennmaradván természetesen a teljen kártérít-és joga.

10. A társulat a konzorciumtól ennek kívánatára a szükséges főanyagokon kívül a szövetszervező részére és költségére átvennie a munka egyenlőségének biztosítására szükséges egyéb segédanyagokat és eszközöket is. A kis ipar által végzendő munka teljesítésére vonatkozólag világos, tüzetes utasítást adnék ki.

A tanácskozásokra kiszabot rövid idő a-latti lehetetlen volt a részleteket isszabatosi-tani, habár azok a tárgyalások folyamán tüze-tesen meg lőnek vitatva. A szakértekezet e részben azon véleményben van, hogy a men-nyiben ezen elvek a minisztérium helyeslése-vel találkoznak, könnyű lesz azok alapján ren-des részletes szabályzatot szerkeszteni. Ezen szabályzat után az értekezleten képviseltszak-testületeknek észrevételeik megtehetése végett kiadandó lenne. Ha a szabályzat így tel-jesen elkészülend, annak a vállalkozók által elfogadása a hirdetményben felsorolandó felté-telek közé lenne iktatandó.

A szakértekezlet emnélfogva tisztelet-teljesen felkérte a honvédelmi miniszter ur ő nmltóságát, hogy a szakértekezlet ezen meg-állapodásait elfogadni és annak jelen határo-zatát a budapesti tagokból alakulandó szabály-szerkesztő-bizottságnak további eljárás végett kiadati mltóztassék.

Ezen javaslat a folyó hó 12 én tartott folytatódó értekezleten a honvédelmi minisz-ter előnlő képviselője által elvben elfogad-tatván: a jegyzőkönyvvel együtt rövid uton fel-fog-terjeszteni miniszteri javahagyás végett és a szövetszervezői szabályzatok, valamint a pályá-zati kiírás részleteinek elkészítése végett ki fog adatni az orsz. iparegyesült, valamint a budapesti iparkamara képviselőiből álló albi-zottságnak.

Társadalmi életünk.

II. A főiskolai muzeum.

(Vége.)

A mint hallomásból tudom, a muzeumnak az állattani osztályon kívül, melyet már ma-gam is megtekintettem, van igen szép ásvány-és kőzetgyűjteménye, vannak pénz- vagy egyéb éremtani, történelmi emlékei, az óskorra vo-natkozó archeológiai tárgyai s talán kisebb számban ethnographiai tárgyak is; — azonban

Pedig most már nem háborgatja a házat senki, a mióta ő elment, katonát sem láttak. A gazdaság után is kellene látni.

Várföldi Kázmér még mindig ott volt a régi zugszobában. Lassankint elmorzsolta az unalmas napokat. A jó nő, kit élő férje mel-lett özvegyggyé tettek, ugy ápolta, mintha csak saját gyermeke lett volna. E tapasztalt, ön-zetlen jószívűség volt az, a mi elviselhetővé tette a maga és barátja sorsáért szenvedett mély fájdalmat.

Sok jó ötletet szül a szükség. Kázmér látta, hogy neki itt nagy hasznát vehetnék a nyári munkaidőben, ha ugyan ki lehetne módolni, hogy ő elhagyhatná veszély nélkül szobáját.

— Asszonyom, — így szól egy reggel a ház urnőjéhez, midőn az szokás szerint, maga vitte be a reggelit, — én munkaképes ifju vagyok, saját birtokomra nem mehetek, mert azonnal elfognak, én kiöltözöm és beállok ide más név alatt ispánnak. Fogadjon el kérem. A nőt meglepte az ajánlat, de pár perc-nyi gondolkodás után így szól: — Nem bánom. Ön, ki férjem bizalmát annyira kiérdemelte, bizonyára hozzám is ba-ráti jóindulattal fog viselkedni.

És az ifju, hogy az akkori idő uralkodó szelleme képviselőinek tetsző hangzásu nevet választson, megtette magát — Pacura Mó-zesnek.

A gazdálkodás javában folyt. A gyerme-kek nőttek. Kivált Ilona a legszebb fejlődü-temérések egyikének mutatkozott. Várföldinek, illetőleg most már Pacurának igen sok gondja volt a leányra, s annak nevelését kiváló fi-gyelemmel kísérte. Hisz Géza is ezt szeretete legjobban.

mindezek a szótlan és hallgatag falaknak van-nak ott a zárt ajtók mögött, — no meg a mennyire-annyira az iskolai használatra, — mert a közönségnek (a melynek adakozási jó-szívűségére épen számot tartottunk és hivat-koztunk) csupán az állattani osztály van meg-nyitva. — Már pedig azt hiszem, hogy mai napság mindenki szereti tudni, sőt látni is, hogy mire adja adakozásának filléreit. Nyissuk meg a muzeumot a nagyközönségnek is, és mutassuk meg, hogy mink van, — s én hi-szem, hogy érteke lassankint kifejlik a jó és szép iránt s akkor majd nem fog bennün-keket cserben hagyni, ha adakozásra fogjuk fel-szólítani.

De nemcsak ez az, a miért én a collé-giumi muzeum megnyitását — vagy ha még rendezetlen állapotban volna, minél előbb ren-dezését — elkerülhetlenül szükségesnek tar-tom, hanem van egy, más ép oly nyomós, vagy talán nyomósabb ok is. Es ez az, a mi váro-sunk társadalmi életének — vagy ha ugy jobban tetszik, művelődésének — a jövőjére legalább egy részben — előhaladtatólag foly-majd be.

Én meg vagyok győződve, hogy városunk határában számos oly tárgy kerülhet még felszínre, a melyek ugy vidékünk középkori, vagy talán óskori történelmére és viszonyaira, mint általában a művelődés elterjedésére és fejlődésére éles világot vehetnek és vetnek is. Erős bitem, hogy nem első és utolsó azon lelet, melyet Debreczen geológiai történetének derék írója, Szántay találmányul felemlit, s mely nagy részben épen a collegium muzeumban „van eltelve.“ De ugyan hát hogyan keit-hetnek fel az ily leletek megőrzésére vagy épen a muzeumnak ajándékozására a találók-nak, a népek a figyelmét, ha azt is elrejtjük, a mi már meg van és épen a mutogatás cél-jából adatott, ajándékozott oda?

Ne zárjuk el a nagy közönség elől a régiségek tárgyait, mert a legtöbb óskori, ó vagy középkori kisebb lelet — ugy szólván — a köznép kezéből kerül a muzeumokba; munka közben a véletlen és nem előre tervezett ása-tások juttatják azt birtokunkba. De ugyan mennyi római hamvveder, vagy egyéb cserép-edényt títnek ásóhoz a tapasztalatlan munká-sok, midőn feltaláláskor boszankodva veszik észre, hogy a gyanúsított kincs helyett porral vagy földdel van telve? Ha mind nem is, leg-alább egy részét meg lehetne menteni az ily leleteknek a gyűjtemények számára. Én leg-alább azt hiszem. Mert ha majd a szegény munkásnak tudomására jut, hogy legalább ne-hány krajcárt kap azon előtte semmi becsesül nem bíró cserépért, nem fogja azt okvetlenül megsemmisíteni. Nem akarom ezzel azon vér-mes reményt kifejezni, mintha talán majd ak-csor sereg számára hoznák az ily leleteket. — Épen nem. Az ily leletek, vagy régiségi ma-radványok, nem oly számosak, de meg nem is kell gondolnunk, hogy majd akkor minden egyes darab megmarad az enyészettől. Elvész biz az és megsemmisül azontul is igen sok, épen ugy, mint megsemmisült előbb is; de meg vagyok győződve, hogy a régiségggyűje-mény ismerése az eddigienl jobban felköltené a köznép érdeklődését is az ilyes tárgyak meg-őrzésére, főleg, ha még valaki egykor-másokr azok becséről, értékéről valamely nyilvános helyen (például olvasó együletben, polgári kör-ben) — népszerű elbeszéléseket, discursioakat tar-tana. —

Azután meg magára a tanuló ifjuságra is ugyan nem gyakorolna-e felszámíthatlan hatást egy nyilvános, bizonyos időkben szaba-don látogatható mügyűjtemény? Vajon 100 közül 5-6 nem kerülne-e, kik valamely fel-tűnőbb tárgyat, vagy tárgycsoportot (például

Nagyon rendben van minden dolog. A vidék gazdái bámulták, hogy egy „ldegen“ is-pán miként fejthet ki oly nagy szorgalmat, s mikép mutathat fel oly szép eredményt. Hisz sokan még a magokéban sem tudtak oly jól, oly kitűnően gazdálkodni, mint „Pacura“ a máséban.

Két évig minden tekintetben kedvezett a szerencse az ispánoságra. Még az irigység sem találhatott volna semmi kifogást a gazdálgo-dásban. Az ispán pedig töröl metszett becsü-letes ember volt.

De a gazsággal szemben neki sem volt fegyvere. Két év után valami megfizetett lel-ki bérenc felismerte, s bejelenté oda, a hon-nan akkor minden becsületes hazafit üldöztek. Szerencse, hogy korán fülbe jutott.

Menni kellett tehát neki is a vándorutra, amely akkor tájban oly sok derék magyar em-bernek jutott osztályrészül.

Ime, felkereshetné most már barátját, Gézát csak tudná merre van?

Mindegy. Menni kell.

A vetésy-család ősi házában ő nem ad-hatja meg magát gyáván a biztos halálnak. El tehát nyugalmasabb hazát keresni!

Ismét pusztábbá lett a ház. Érezhetőbbé vált a Géza távolléte is. Most már két bujdo-sót eresztett ki a világba, a jobb sorsa érde-mes család. Kétfős volt bántata is.

Hisz Várföldit a család tagjakiut szeret-te mindenki.

Kázmér egyenesen Kolozsvárra tartott, végcélja felöl még mindig nem lévén tisztába. Itt egyik bizalmas barátjával, Bajnai Ele-mérrel, régi honvédtársával találkozik. A ki látta őket beszélgetni, észrevehette, hogy e-

a pénzeket, vagy kö- és bronzkorszaki eszkö-zőket) tanulmányi tárgyává választaná? Én szentül hiszem, hogy igen, ha most mindjárt nem is a tárgy szokatlan volta miatt, de leg-alább 8-10 év múlva. És ugyan ki venné ennek hasznát első sorban? Bizonyára maga az intézet, a főiskola, illetve a muzeumi gyűj-temény legelső sorban, azután pedig közvetve város is. Igen, mert az iskolából vidékre ki-került ifjak, mint papok, vagy más hivataluo-kok bizonyára hálásan fognak visszaemlékezni azon intézetre, mely kiképezetésükre a leg-első alkalmat nyújtotta, s készséggel szapo-ritják annak művelődési eszközeit. Pedig nem szabad felednünk, hogy a gyűjtemények össze-szerzésére nem kis szerep jutott a vidéki vá-rosoknak vagy falvaknak; hiszen magának a budapesti országos muzeumnak ókori leletei, gyűjteményei nagy részben a vidékről ke-rültek ki.

Ne feledjük, hogy a szép gyűjtemény át-vizsgálása után, hány vidéki ember távozik azon gondolattal, hogy ő is örömmel fogja elküldeni a muzeumnak oly tárgyait, minők abban még nem találhatók, például egy ritka római pénz, vagy bronzfégyvert, vagy vala-mely történelmi eseményre emlékeztető tárgyat. Elmondhatjuk, hogy igen sok tárgyat a nem-zeti muzeum ily lelkesülő dilettans jószívűsé-gének és ajándékozási készségének köszönheti.

Valjon nem tehetnők-e mi Debreczent a szomszédságra, sőt talán túl a tiszai kerület északi felére nézve ugyanazra, — mi Budape-est és közművelődési egyletei az egész országra nézve? Én legkevésbé sem kételkedem a lehe-tőségben. Csak akarnunk kell s akaratumkat, törekvésünket a legszebb siker fogja koron-ázní. — Debrecennek rendelkezésre készen állnak az eszközei, melyek e várost igen nagy vidék szellemi életének, művelődésének gyu-pontjává tehetik. Miért hevertetnők ezen esz-közöket tétlenül, midőn gyümölcsözőleg hasz-nálhatjuk fel?

Fazekas Sándor,
keresked. isk. tanár.

Vidéki levelezés.

(Saját levelezésként.)

Lőcse, decz. 18.

Ujság, de még sem az!

Itt van, megérkezett hirtelen gyorsasá-gal a tél eddig egyik elmaradt jele a hó. A napokban kezdett esni és most már a fehér, csillogó hó vastag rétegekben fedi a fákat, — háztetőket, utakat. A fagyos térségen végig végig sít a csipő, hideg szél, hajtva maga előtt a felfagyott hótömegeket s utána csak a rideg, pusztá s hangtalan sokat mondó el-beszélője.

Bármilyen hideg vala, azért szombaton a reálisiskolának VI. terme tele vala, ahol L. F. M. gymnasiumi tanár tartott előadást. Ó hasz-nos tudnivalók élénk, sérthető előadása után a mindenkit érdekölő új találmánnyal a t e l e p h o n n a l is tett kísérletet. A kísérlet sikerült, habár egy tiszteletré méltó éltes asszonyosság, kinek parányi hibája a sok be-széd, kérdeztevé, hogy hát hallotta-e a m á s i k szobából i t t, amott ott sugtak, így fe-lelelt: „Oh! igen, hanem telephon nélkül. És unalmas predikációba be is bizonyította ál-lítását. (Igazá volt egy kicsit, mert a b e r u g ó ur kiállott.) Mindamelllett volt taps. A török birodalom történetének előadása a jövő előadásra halasztatott.

Kár azonban, hogy előadó tanár ur több tanár urat nem kért fel részvevőül, mert bi-zony egyes tárgyaknál, mint pl. a török bi-rodalom történelmi ismertetésénél olyan tanár működne, kinek szakmája a történelem. Mily

zeknek kölcsönösen nyomja valami a szívét, de nincs bátorságuk egymásnak bizalmasan elmondani, azt, a mit pedig szeretnének tu-datni.

A véletlen itt is segített. Pár pohárborra elmenének egyik közeli vendéglőbe, s ott a társalgás folyama alatt egy idegen szól Bajnaihoz:

— Macák ur, nem lenne szíves velem jönni?

— Mi az ördög: Mit hallok? Mióta lettél te Macák ur? — kérde Várföldy meglepetve.

— Csit barátom hallgas most erről. Jer, menjünk sétálni. Felvilágosítalak.

Ugy is tettek.

— Barátom — szól Bajnai — én bujdosó va-gyok. Ánevet kell viselnem. Engem itt Ma-cákának ismernek. Sokszor akartam már kiszök-ni Garibaldihoz, de sehoggy sem tehetem sze-rét. Adj tanácsot, kérek, mit tegyek?

— Na barátom, akkor fogjunk kezét — mondá Várföldi határozott hangon — men-szünk együtt Garibaldihoz.

Az aiku meg lön kötvé.

És a két bátor ifju terve néhány heti bujdosás után csakugyan sikerült is.

Garibaldi tartózkodása helyén legelőször is egy magyar férfival találkoznak, s attól kérnek utasítást a teendőkre nézve.

— Szervusz Kázmér, hát nem ismernéd már Vetésy Gézát? — hát te Elemér, mért nem mondtad, hogy ide szándékozol, midőn Erdélyben nekem a hivatalos lapból körözötté-semet mutattad!

— Kedves Gézám! — Kedves Gézám! — S szótlanul borultak egymás nyakába.

jó lenne hallanunk t. B. M. tanár urat, ezen arannyászó szónokot, ki néhány évvel ezelőtt a „h o n v é d e m l é k“ leplezésénél oly ékes-szóloán, oly lelkesültséggel tárta fel előttünk a s z a b a d s á g h a r c főbb mozzanatait. — Akkor láttátok volna ezen agg hazafit, e 48-as „v e r e s i p k á s t“, ezen arannyászó em-beret, midőn a szabadságharcban kapott sebek miatt bémult lábaival alig léphetett és mégis mosolyogva lépett az állványra, mert hiszen örömmel volt az neki, elesett társait dicsőíteni — azon félistenek tetteit felemlíteni. Ezen embernek arca, midőn dicsért, oly magasz-tosan szép volt s midőn korholt, vágott, oly gunyos s megvető volt. Ilyentől szeretnénk valamit hallani, vagy van még egy-két törté-net tanár, kik a köjzört szívesen felemlenek.

Még valamit! — Tegnap j ó t é k o n y c z é l u „műkedvelő“ előadás volt. Egy ma-gyar s egy német vígjáték játszatott nagy-számú közönség előtt. Mert ki ne lett volna kíváncsi, ki te ment volna, midőn ilyen neve-keket olvas a színlapon: Csáky-Eszterházy grnő, gr. Csáky Balzu, gr. Csáky Albin, br. B. és többek. Az előadásról csak általában szölok. Sikerült az, habár látszott a játszókon a gy-a-korlatlanság és félénkség, vagy zavar, a mi nem is csoda! A színházból aztán tódult a tömeg a báterembe. Ott zeneverseny és tánc-mulatság tartatott reggeli 3 óráig.

Ma egy asztalos mester meglötte magát. Ittas levén, szíve helyett alhasába lött. A sze-roncsétlen iszonyu kínok közt mult ki. A ka-rácsonyesték kedélyesség tételéről gondoskedva van. Ki hitte volna? Csak ez az átkozott kö-vezet ne lenne oly rozsz, mert bizony ha olvad a hó — vagy esik, isten ments ott embert menni.

— Vidék. — A holdmezővásár-helyi rabló gyilkosság ügyében a szegedi tör-vényszék a következő ítéletet hozta: Miskol-czi Mihály kötel általi halála. Buza István életfogytiglani börtönré. Kusz István 20 esz-tendei börtönré ítéltettek. — Marosvásárhelyen egy börtön ör azért csapattott el, mert a szé-kely legió fogjaival jól bánt. — Illaváról két veszedelmes rab szökött meg. Egyik 18, a más-ik 12 évre volt ítéltve. Temesvárott a tüzlölő egylet saját pénztára javára január hó közepén bált fog rendezni. — Csepel szigetén uj évtől kezdve három posta hivatalt állítanak fel. — Pozsony város derék város. Török tesvéreink sebesültei javára 1655 frtot gyűjtöttek. —

Mi ujság?

* A helybeli iparos ifjak egylete módosít-tott alapszabálya felsőbb helyről leérkezett, s az egyletnek meghagyatott, hogy a betegségy-lzésre nézve a művelődési kör alapszabályát egészen elértő külön szabályzatot készítsen, erre vonatkozólag bizottság küdetett ki az egylet kebeléből, de mely csak a közgyűlés után foghat érdemleges munkálatot végezni. Elvárjuk az eredményt.

* Közgyűlés. A helybeli iparos ifjak egy-lete karácsony másodnapján csakugyan megkü-váuja tartani több alapító, pártoló és rendes tag ellenzésére a tisztújító közgyűlést s mint hall-juk, elnökül S t i b e r János és K i s s z e l l Ist-vánt, titkárul S z a b ó Antalt a „D. E.“ szer-kesztőjét öhajják megválasztani H u b e r J ó-zsef elnök és V a d o n Sándor titkár végleg visszalépnek az egyleti ügyektől.

* Hadházon jövő hó 5 én a török sebesül-tek javára táncvigalom tartatik.

Szatmári Károly,

felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos.
Főmunkatárs Vadon Sándor.

Legelső gondjuk volt, hogy a hátrahagyott családot tudósítsák. Erre nézve találtak is eszközt.

És sikerült érintkezésbe lépni. Hazuról nem érkezett leverő hír sőt Vár-földire nézve örömdetes volt mindg a tu-dósítás, hogy — Ilona folyvást viruló egész-ségben van.

Még két évig kellett hazátlanul szenvedni. De együtt szenvedtek a jó barátok, s ez kön-nyítet sorsukon.

S aztán, mikor ütött a szabadulás órája „fel öbb engedély“, folytán hazatérhettek. Együtt is jöttek haza.

A háztájék azóta nagyon megváltozott, észre lehetett venni, hogy nincs gazda a háznál.

De majd lesz ezután. Mintha új élet költözött volna az ősi ház-ba. Mintha feltámadtak volna mindnyájan azok, a kiket onnan vittek ki az örök nyuga-lom csendes honába. Hogy ne lett volna ott élet, a hol a ház urat, a nő férjét, a gyermek atyát nyer!!

Kétfős lön az öröm. Várföldy még mindig derék ifju volt az idő nem rohasztotta, hanem edzette őt. Ilona elemő leánynya fejlődött. Ő volt a vidék tündére.

S egymáséi lettek.

Még most is meg van család. Egyedül Ve-tésy Géza dől ki az élők sorából. De a gyer-mekek szeretettel kárpótolja a sokat szenvedett anya veszteségét.

Vajon hány család van Magyarországon, melyeknek történetéből eg-egy régeny telnek De ki irhatná le mindazt?!

Al mos.